

< intro

‘Het is schrikken als je bedenkt hoe je door je massa, die de natuur je verleent, gedragen wordt, over de afgronden van het oneindige en het niets heen; sidderen zal je bij het besef van zoiets verrukkelijks, en ik denk dat je nieuwsgierigheid zal omslaan in bewondering en je geneigd zal zijn dit veeleer in stilte te contempleren dan hoogmoedig te onderzoeken. Wat betekent de mens in de natuur, tenslotte? Vergeleken met het oneindige iets nietigs, vergeleken met het niets een Al, een midden tussen niets en alles, onmachtig de extremen te bevatten; zowel het doel als de oorsprong blijven onverbiddelijk voor je verborgen in een ondoordringbaar geheim.’ (Pascal, *Gedachten*, XV. 199.9)

< kijk, hier

| onze tijd verhief de praktijk van het *resetten*, de terugkeer naar de standaardwaarden van het systeem (*'default'*), tot een ongekende graad van maatschappelijke perfectie (manipulatie van gen of stamcel, elementaire deeltjes opgejaagd tot lichtsnelheid, oerknalecho) – wat vandaag cultuur heet is getekend door dit soort collectieve virtuositeit (hysterie, ~~mysterie~~) – we leven onder *iClouds* in een *iWereld*, in een verre echo van zin – waarom schrikken we niet van dit soort virtuositeit, die slechts realisaties van een valse, materialistische zekerheid oplevert, *images de l'unique réel?* – waar blijven onze ware materialisaties?

kijk, ginds >

een kunstenaar keert terug tussen elementen [*water, aarde, lucht, vuur*], in een onbestemd ‘ergens’ van de actuele wereld – op ergens-een-strand (West Portholland, Pwllgwaelod, Carsaig, An T-Ord, Rubhan A’Ghille D’Huibh, Cran d’Escalles), in ergens-een- (sneeuw)landschap (Llanthony, Glen Shiel, Orval) – die plekken van terugkeer zijn niet *zomaar* ergens, de kunstenaar treedt er terug in de schreden van de pascaliaanse verwondering: de betekenis van de mens in de natuur, de betekenis van het ‘midden-zijn’, ginds, in die extreme, onherbergzame grensgebieden tussen land en water, tussen sneeuw en hemel – de kunst als hangbrug naar een niet langer (en, tegelijk, *nog niet*) bestaande wereld – haar milieu is de imaginaire wereld, in beeld, in klank, een wereld zonder *actualiteit*, dat wil zeggen: boordevol *activiteit*, maar een activiteit zonder *default*, zonder standaardwaarde – de landschappen van Bruno Van Dijck zijn aardspiegels, die teruggrijpen naar het geheim van een zingeving zonder nulpunt, en die ons in een dergelijke zingeving terugslaan, (ons) weer/kaatsen, (ons) re/flecteren – Pascal: ‘sidderen zal je, in stilte’ |

kijk, daar >

de kleuren van de schilderijen of de krassen van de droge naald in het zwart op wit van de etsen dringen door tot het geheim van oneindig/nietige dingen: het landschapsfragment in de schilderkunst – of, evengoed, op de pianotoetsen: de toon in de muziek – Debussy werd een musicus van timbres, *klank/kleuren*, genoemd – Van Dijck is een meester van *licht/aarden* |

< intro

| ‘Stilte is de ergste vorm van vervolging.’ – alweer is het Pascal die spreekt (*Gedachten, Memoriaal*, 916.3) – nu ja, ‘spreekt’ ... – over een afgrond van 350 jaar stilte heen weerklinken, hier, nogmaals, zijn woorden – destijds (ginds) werden ze door een pen geregistreerd – vandaag (hier) vormen ze een *recollectie*, een teruggave van zin, ideale materialisatie – Pascal heeft het in deze passage over censuur: het opgelegde zwijgen, de gedwongen stilte. Tegen de monddood brengt hij de evangelist Lucas (19:40) in stelling (ik parafraseer): ‘Wie de stilte dwingt, doet de stenen spreken.’

vage grond >

niets in het werk van Bruno Van Dijck is 'impressie', net zomin als in Debussy's muziek, overigens – er spreekt daarentegen een extreem realisme en een ademloze precisie uit – de kunstenaar dwingt het water, het land, de lucht tot stilte – de dwang zet de rotsen of, hier, het kreupelhout, de boomstronken aan tot spreken – maar in wat voor taal? – een taal van louter vertalingen (in muziek, in beeld, in lijnen, in verftoetsen, kleurklanken) – toeschouwen is toehoren – zo tonen de etsen en schilderijen van Bruno Van Dijck ons gronden die vaag liggen – het is stilte als extreme vorm van vertekening, zoals vertolkers vierhandig zeggen: 'deze toon, de extreemste vorm van verklanking' – grote kunst is altijd *recollectie*: het zich herinneren van flarden oneindigheid en het verzamelen van hun vertaling – de kunstenaar is een kind dat, koppig, sprekende stenen collectioneert – Jan Michiels citeert Debussy, '*c'est triste à faire pleurer les pierres*' – (stilte schreit stenen, de muziek stemt dat gesteente) |

< *vaag* >

(1) van *vacuus*, leeg: *vage grond* [woest, onbebouwd, onbezaaid, braakliggend, onbegaan] <

(2) van *vagus*, dolend: *vage omtrek* [zwerwend, onbestendig, onbepaald, onnauwkeurig] < *precies* >

het werk van Bruno Van Dijck is, net als dat van Debussy, betrokken op *vaagheid* in de eerste betekenis van het woord – het materialiseert daarvan de zin door middel van de krachtigst denkbare omkering van *vaagheid* in de tweede betekenis – dus: extreem precieze vaagheid, zoals in '*schreeuwende stilte*' – maar stilte tokkelt ook, *staccato*: Jan Michiels, Inge Spinette |

< *Orpheus*

| '*Met de Noordzee als laatste vage grond*

Met duingolven om de golven te keren

Met vage rotsen onder het wassende tij

(Jacques Brel, *Le plat pays*)

kijk, daar >

contempleer de aard van dit licht

aanschouw dit aarden van licht

toon, hoor |

| *resonanties* |

< *intro*

| '*In de liefde is de stilte waardevoller dan het gesprek. Verwoording van stilte dringt dieper door tot de wereld dan om het even welke gesproken taal.*' (Pascal, *Discours sur les passions de l'amour*)

< *recherche*

| '*In die ongehoorde materialisatie van een uniek universum moet het authentieke bewijs van artistiek genie worden gezocht, niet in de inhoud van het werk zelf.*' (vrij naar Marcel Proust, *À la recherche du temps perdu, La prisonnière*)

stil >

stilte is niet iets wat (ons) rest of (ons) ontbreekt – stilte is iets massiefs, een overweldigende ~~klank~~, die ons de wereld van de schouders neemt – het werk van Bruno Van Dijck: atlanten van stilte – de hedendaagse mens wordt, opnieuw, een *Prometheus*, die zijn stilte moet roven uit de vuisten van de wereldse god – het is altijd stilte, die resoneert (*résonne, raisonne*) |

< *extra* >

recessie (uit de tijd) | in stilte

recollectie (in landschappen, in zee – *la Mer*) | teruggave van zin

resonantie (in de kunst) | kleurklanken, lichtaarden

re | *er*